

Duurzame Kost: milieuvriendelijk en sociaal

Dit is één van de projecten waar het Nationaal Groenfonds bij betrokken is. Kijk op nationaalgroenfond.nl voor meer inspirerende voorbeelden.

Duurzaam gekweekte groenten gecombineerd met vissenkweek op de vijfde verdieping van het Veemgebouw in Eindhoven. Sinds februari 2017 is het aquaponics systeem hier volop in bedrijf. Dit stadslandbouw-concept van Duurzame Kost is nieuw in Nederland.

Stadslandbouw en vissenkweek

Jos Hakkennes, initiatiefnemer van Duurzame Kost, haalde het aquaponics systeem naar Nederland, nadat hij over Amerikaanse voorbeelden had gelezen. 'Het is een systeem waarmee je geconditioneerd en intensief voedsel kan produceren, zonder de slechte bijwerkingen, zoals uitspoeling van mineralen, gebruik van kunstmest en gewasbeschermingsmiddelen. Het water uit de bassins van de vissen bevat uitwerpselen, bacteriën breken deze afvalstoffen af tot voedingsstoffen voor de planten. Dat water wordt vervolgens opgepompt naar de bakken met groenten. De planten halen deze voedingsstoffen uit het water en zo komt aan het eind van het proces weer schoon water in de bassins van de vissen terecht.'

Geen foodmiles, geen foodwaste

Jos Hakkennes vertelt enthousiast over

zijn project: 'We zitten op de goede weg. De planten en vissen groeien goed en de afzet is ook prima geregeld. Er zijn diverse restaurants die onze

'De koks komen hier 's middags oogsten voor de maaltijden die ze 's avonds serveren.'

groenten en vis afnemen.' Op de locatie Eindhoven werken nu tien medewerkers aan de productie van duurzame groenten, daarbij geholpen door een paar duizend forellen en een enkele steur.'

Hakkennes: 'Het geld verdienen we hier met de groenteproductie. De vissen zijn eigenlijk een bijproduct. Een kilo vis geef je een ruime kilo voer en dat levert

17 tot 20 kilogram bladgroente op, dat is het plaatje. Naast forellen, die dus de mestproductie voor de planten verzorgen, zwemmen er ook nog een aantal steuren rond. Die zorgen voor het opruimen van de bassins: alles wat op de bodem ligt -voedselresten, larven, slakken- eten ze op.'

'Zowel de groente als de vissen vinden hun weg naar de winkels op de begane grond van het Veem gebouw en restaurants in de buurt. Dat betekent dus weinig 'foodmiles'. Sla en kruiden worden op aanvraag geproduceerd, dus er wordt ook nauwelijks voedsel verspild. Hakkennes licht toe: 'Sla heeft een groeitijd van zes weken, cressen en babyleafsla is binnen drie weken volgroeid. De koks beschouwen het hier zo'n beetje als hun eigen moestuin: ze komen hier 's middags oogsten voor de maaltijden die ze 's avonds serveren.'

>>>

Werkgelegenheid voor mensen met een beperking

Naast de milieuvoordelen bij deze vorm van voedselproductie, is er nog een reden dat Jos Hakkennes voor deze techniek koos: het biedt geschikte werkgelegenheid voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt. 'Ik was op zoek naar een duurzaam voedselproductiesysteem, met voldoende arbeid die gedaan kan worden door mensen met een beperking. Je moet dan denken aan eenvoudig, secuur en nuttig werk. Dat is wat we hier bij Duurzame Kost nu hebben. We kunnen hier arbeidsplekken op maat leveren. De een kan op allerlei plekken werken, de ander richt zich op één taak. Het kan hier allemaal. En de eerste mensen zijn al doorgestroomd naar een reguliere baan: hier of buiten dit bedrijf.'

Door financiering ook subsidie

'Ik had eerst een proefopstelling in Boxmeer, dat liep heel goed. Toen ik een directeur van een zorginstelling in Eindhoven sprak, die aansprekend werk zocht voor zijn cliënten, ben ik op zoek gegaan naar een locatie in Eindhoven. Toen moest ik ook op zoek naar financiering. De reguliere banken waren huiverig, omdat ze het te onzeker vonden. Er zijn nog geen ervaringscijfers van deze manier van voedsel produceren. Gelukkig kwam ik toen een bericht tegen over het Nationaal Groenfonds dat een stadslandbouwproject in Amsterdam had gefinancierd. En dat is Duurzame

Kost ook! Dus toen heb ik contact gezocht. Gelukkig was het Groenfonds bereid om mee te financieren in de installatie. Zonder die substantiële financiering had ik het in Eindhoven niet van de grond gekregen. En de steun van het Groenfonds hielp ook nog eens om subsidies te krijgen van het Landbouwinnovatiefonds, de Stichting DOEN en het GAK, een stichting die projecten financiert om mensen aan het werk te helpen. Hier geldt toch: als er één schap over de dam is...'

'Een kilo vis geef je een ruime kilo voer en dat levert 17 tot 20 kilogram bladgroente op.'

Willem Meijers, investment manager bij het Groenfonds, licht toe: 'Stadslandbouw of urban farming is een nieuwe tak van sport; ervaringscijfers met deze manier van tuinbouw en viskweek zijn er nog niet. Daarom zeggen de reguliere banken: 'Wij financieren nog niet.' Het Groenfonds zag direct de meerwaarde van dit project en heeft wél geïnvesteerd, om dit initiatief versneld mogelijk te maken. Door lokale teelt en door op aanvraag te werken, worden de foodmiles en foodwaste tot een minimum beperkt. Dat is voor ons zeer belangrijk. En het is ook nog eens sociaal, omdat Duurzame Kost jaarlijks 20 mensen met afstand tot

de arbeidsmarkt aan een re-integratie plek helpt.'

Aquaponics op de kaart

Duurzame Kost in Eindhoven draait goed. Jos Hakkennes vertelt zijn verhaal aan wie het maar horen wil. 'Mijn doel is om aquaponics in Nederland op de kaart te zetten. Daarom vertel ik graag overal mijn verhaal. Ik heb pas een TED-talk gedaan en binnenkort ga ik spreken bij de waterschappen. Want ook qua watergebruik is aquaponics bijzonder: wij gebruiken maar liefst 90% minder water dan bij het tuinieren in de volle grond nodig is. En er zijn al partijen die ons hebben benaderd om elders wat op te zetten, zoals een hotel in Amsterdam waar ze een muur met aquaponics gaan maken.'

Nationaal Groenfonds

Nationaal Groenfonds zet zich in voor een groener Nederland met diensten op het gebied van financiering, draagvlak, advies en financieel beheer. Het Groenfonds ontwikkelt innovatieve financiële instrumenten en slaat een brug tussen publieke en private middelen. De unieke combinatie van kennis over groen en geld versnelt projecten, verbindt partijen en biedt inzichten die rendement opleveren voor de groene leefomgeving in de breedste zin van het woord: natuur, landschap, lucht, water, biodiversiteit en beleving.